

AZƏRBAYCAN
DÖVLƏT
İQTİSAD
UNİVERSİTETİ

AZƏRBAYCAN DÖVLƏT İQTİSAD UNİVERSİTETİ UNEC

KONFRANS MATERİALLARI CONFERENCE PROCEEDINGS

- 1 -

2025-ci il - UNEC İnküziv Təhsil İli
2025 - UNEC Inclusive Education Year

UNEC – INCLUSIVE - 2025

UNEC – INCLUSIVE - 2025

İNKLÜZİV ALI TƏHSİL: AKADEMİK MOBİLLİK VƏ BEYNƏLXALQ TƏHSİLİN ƏLÇATANLIĞI
BEYNƏLXALQ ELMİ PRAKTİKİ KONFRANS 2-3 OKTYABR 2025-CI İL

AZƏRBAYCAN
DÖVLƏT
İQTİSAD
UNIVERSİTETİ

GLOBAL
DISABILITY
FOUNDATION

İNKLÜZİV ALİ TƏHSİL: AKADEMİK MOBİLLİK VƏ BEYNƏLXALQ TƏHSİLİN ƏLÇATANLIĞI

Beynəlxalq Elmi-Praktiki Konfrans

**“INCLUSIVE HIGHER EDUCATION:
ACADEMIC MOBILITY AND
ACCESSIBILITY OF INTERNATIONAL
EDUCATION”**

International Scientific-Practical Conference

*Konfrans UNEC İnklyüziv Təhsil Mərkəzinin 10 illik
yubileyinə həsr olunur*

*Conference is dedicated to the 10th anniversary of
UNEC Inclusive Education Center*

UNEC – INCLUSIVE - 2025

İNKLÜZİV ALİ TƏHSİL: AKADEMİK MOBİLLİK VƏ BEYNƏLXALQ TƏHSİLİN ƏLÇATANLIĞI
BEYNƏLXALQ ELMI PRAKTIKI KONFRANS 2-3 OKTYABR 2025-CI IL

AZƏRBAYCAN
DÖVLƏT
İQTİSAD
UNİVERSİTETİ

GLOBAL
DISABILITY
FOUNDATION

LAYİHƏ RƏHBƏRİ / PROJECT MANAGER

Sevinc Məhsimova / Sevinj Mahsimova

REDAKTORLAR / EDITORS

Prof. Rövnəq Rzayev / Prof. Rovnaq Rzayev

Dos. Səadət Qəndilova / Ass.Prof. Saadet Qandilova

Dos. Elvira Omurçiyeva / Ass.Prof. Elvira Omurchiyeva

HAZIRLAYANLAR / PREPARED BY

Sevinc Məhsimova / Sevinj Mahsimova

Türkanə Əsədova / Turkana Asadova

Copyright © UNEC-Inclusive-2025

Bütün hüquqlar UNEC tərəfindən qorunur.

Bu nəşrin heç bir hissəsi konfransın təşkilat komitəsinin icazəsi olmadan elektron və ya mexaniki vasitələrlə, o cümlədən fotokopiya və ya hər hansı məlumat saxlama, axtarış sistemi ilə çoxaldıla və ya hər hansı formada paylaşıla bilməz.

All rights reserved by UNEC-Inclusive

No part of this publication may be reproduced or transmitted in any form by means, electronic or mechanical, including photocopy, or any information storage and retrieval system, without permission from the conference organizing committee.

Xülasə və məqalələrlə bağlı bütün məsuliyyət müəlliflərə aiddir
Responsibility of the summaries and topics belong to the authors

UNEC – INCLUSIVE - 2025

İNKLÜZİV ALI TƏHSİL: AKADEMİK MOBİLLİK VƏ BEYNƏLXALQ TƏHSİLİN ƏLÇATANLIĞI
BEYNƏLXALQ ELMI PRAKTİKİ KONFRANS 2-3 OKTYABR 2025-CI IL

AZƏRBAYCAN
DÖVLƏT
İQTISAD
UNİVERSİTETİ

GLOBAL
DISABILITY
FOUNDATION

Konfransın Fəxri Sədri

UNEC rektoru: Professor Ədalət Muradov

Konfransın Sədri

UNEC İnklyüziv təhsil

mərkəzinin direktoru Sevinc Məhsimova

Konfransın Təşkilat Komitəsi

- Rövnəq Rzayev - Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
- Gəyar Musayev- Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
- Səadət Qəndilova- Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
- Hüseyin Həsənov- Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
- Nəsimi İsmayılov- Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
- Seymur Nəcəfov- Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
- Nərgiz Hacıyeva- Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
- Leyla Nəzirzadə- Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
- Aysel Xəlilova- Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
- Nəriman Xanəhmədov- Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
- Aynur Səfərova- Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
- Turkanə Əsədova- Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
- Sabina Bayramova- Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
- Elvira Omurçiyeva - Kunayev Universiteti, Qazaxstan
- Nəcdet Öztürk – Global Əngəllilər Vəqfi, Türkiyə
- Habibe Er Akbulak - Global Əngəllilər Vəqfi, Türkiyə
- Aydın Xəlilov – Əlilliyi olan insanların müstəqil həyat İB

Konfransın Elm Komitəsi

- Prof. Rövnəq Rzayev - Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
- Prof. Zahid Məmmədov- Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
- Prof. Lefkothea Kartasidou - Makedoniya Universiteti, Makedoniya
- Prof. Keneshbek Alymbekov - Qırğızıstan Mühəndislik Akademiyası, Qırğızıstan
- Prof. Dr. Taner Artan – İstanbul Universiteti, Türkiyə
- Prof. Dr. Yakup Civelek - Ankara Hacı Bayram Veli Üniuersiteti, Türkiyə
- Prof. Vera Xitrük - İnküziv Təhsil İnstitutu, Belarusiya
- Prof. Akmaral Maqauova - Əl-Farabi Qazax Milli Universiteti, Qazaxstan
- Ass.prof.Dr. Katarina Aşkerc Zadavec - Lyublyana Biznes Məktəbi, Sloveniya
- Ass.prof.Dr. Ioanna Dimitriadou - Aristotle University of Thessaloniki, Makedoniya
- Ass.prof.Dr. Ugo Marsili - Reading Universiteti Whiteknights, İngiltərə
- Dos. Elvira Omurçiyeva - Kunayev Universiteti, Qazaxstan
- Dos. İna Litvinenko - Moskva Dövlət Humanitar İqtisadiyyat Universiteti, Rossiya
- Dos. Mələk Kərimova - Xəzər Universiteti
- Dos. Validə Əliyeva - Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
- Dos. Elnur Eyvazov - ADA Univeriteti
- Dos. Mirağa Əhmədov Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
- Dos. Aida Quliyeva- Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
- Dos. Lalə Məmmədova- Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
- Dos. Hafiz Hacıyev- Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
- Dos. Yusif Əliyev- Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
- Dos. Rzayeva İnara- Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
- Dos. Elçin Səmədov- Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
- Dos. Mansur Bərxudarov- Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
- Dos. Elçin Eyvazov- Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
- Dos. Elman Cəfərov- Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
- Dos. Aysel Xəlilova- Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
- Ph.D. Nərgiz Hacıyeva- Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
- Dos. Rzayeva Gülnara- Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
- Dos. Lalə Hübətova- Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
- Dos. Elşən Məmmədov- Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

MÜNDƏRİCAT

	Müəlliflər Authors	Mövzu Topic	Səhifə Page
I. Universitetlərin beynəlmiləlləşdirilməsi və inklüziv ali təhsil strategiyalar			
1.	Həmişəyeva Şəfa Üzeyir, Qəniyev Qəni İlqar, Haxverdiyeva Səbinə Aqil	Ali təhsil sistemində inklüzivlik və maliyyə inklüzivliyi: qlobal təcrübələr və milli inkişaf perspektivləri	11
2.	Lamiə Hacımuradova, Göyçək Pirverdiyeva	Əlçatanlığın təmin edilməsinə innovativ yanaşmalar: İnküziv ali təhsil kontekstində	16
3.	Anyinyo Norman Oyuga	The essence of integrated management systems in promoting mobility and access to international education.	21
4.	Tanrıverdiyeva Zülfüyyə, Nəcəfova Günel	Təhsildə inklüzivlik və keyfiyyət məsələləri: Dünya təcrübəsi və Azərbaycan reallıqları	25
5.	Nuranə Əliyeva, Nərminə Mirzəliyeva	İnküziv Təhsil: Yeni yanaşmalar və təcrübələr	33
6.	Alimbekov Keneşbek	Некоторые аспекты международной доступности по прикладным образовательным и исследовательским программам	39
7.	Nigar İsmayılova	İnküziv təhsil və onun inkişaf istiqamətləri	44
8.	Rəna Qurbanova	Qlobal təhsil arenasında inklüzivlik: beynəlmiləlləşmə strategiyalarının qarşılıqlı təhlili	50
9.	İlhamə Şubay İsmayılova, Aygün İslam İsmayılova	Sosial ədalətə yönəlmiş ali təhsil: prinsiplər, çağırışlar və perspektivlər	56

10.	Gülnarə Pənahova	İnklüziv ali təhsilin təşkilində erkən müdaxilə proqramlarının rolu	59
11.	Jurayeva Nafisa, Bekova Nazora	Kapsayıcı eğitim sisteminde öğretmen- eğitimcilerin rolü	65
12.	Seyidnisa Aliyeva	Erasmus+and opportunities for students with disabilities. Global Trends in inclusive Higher education	69
13.	Şəlalə Nəzərova	Azərbaycanda və digər ölkələrdə inklüziv təhsilin aktual problemləri və inkişaf perspektivləri	71
14.	Aynurə Əfəndiyeva	Bərabər imkanlar və müxtəliflik kontekstində inklüziv təhsil	79
15.	Abdullayeva Gülnar	Universal öyrənmə dizaynı (uöd) prinsiplərinin beynəlxalq akademik mobillik proqramlarında tətbiqi imkanları	83
16.	Rəna Həşimova, Gülşən Namazova, Günay Cəfərli	İnklüziv Təhsil: Beynəlxalq ölkələrin təcrübələri	88

II. Beynəlxalq təhsil mühitlərində inklüzivlik

17.	Artan Taner Arifoğlu Ahmed Taha	Türk universitetlerine kayitli genç zorunlu göçmenlerde kapsayıcı üniversite eğitiminin yaşam doyumu, akademik başarı ve sosyal uyumla ilişkisi	94
18.	Abdullayeva Firuza	Özbekistan'da kapsayıcı eğitim: ulusal strateji ve yurtdışı deneyim	98
19.	Sevinc Kərimova	Ali təhsil müəssisələrində azərbaycan dili və nitq mədəniyyəti fənninin tədrisində inklüziv yanaşmalar	104
20.	Arzu Baxşəliyeva	Tələbələrin fərdi ehtiyaclarına uyğun adaptiv qiymətləndirmə metodlarının tətbiqi	111
21.	Gunel Mammadova	The impact of using different teaching methods and techniques by primary school teachers on the teaching process	114
22.	Natavan Cəfərli	İnklüziv inkişafın beynəlxalq təcrübəsi və müqayisəli təhlili	122
23.	Gültəkin Knyazova	İnklüziv Ali Təhsildə Akademik Mobillik və Rəqəmsal İnnovasiyalar	127

24.	Minayə Sadıxova	Rəqəmsal texnologiyalar ilə inklüziv təhsilin inkişaf perspektivləri	132
25.	Günay Bədəlzadə	İnklüziv təhsildə fərdi tədris planlarının müxtəlif öyrənmə ehtiyaclarına adaptasiyası üzrə təcrübələr	135
26.	İlhamə Əsədova	Ali təhsil müəssisələri, kollec və peşə məktəblərində inklüziv təhsilin təşkili yolları	140
27.	Türkanə Əsədova	Dayanıqlı inkişafda inklüziv təhsilin rolu və inkişaf perspektivləri	147
28.	Gülnarə Əfəndiyeva	Linqvistik inklüzivlik problemi: Xüsusi təhsil ehtiyacı olan tələbələr kontekstində ispan mediasında ingilis mənşəli terminlərin təhlili	151
29.	Turan Şahvələddi Qədimova	Kəmələyən uşaqların inklüziv təhsilinə integrativ yanaşma əsas şərt kimi	155
30.	Şəkər Orucəliyeva	Məktəbəqədər təhsil pilləsində inklüziv təhsilin inkişafında müəllim peşəkarlığı	159
31.	Səlbi Abasova	Daun sindromlu uşaqlar üçün inklüziv təhsil	170
32.	Malika Norova	Kapsayıcı yüksəköğretim: akademik hareketlilik və uluslararası eğitimden yararlanma imkanı	173
34.	Fidan Musayeva	Beynəlxalq təhsilin əlçatanlığı	179
35.	Gülgün Novruzova	Xarici dil dərslərində fərdi öyrənmə üsullarına uyğun inklüziv yanaşmalar	181
36.	Рамин Мусаев	Понятие инклюзивное образование и глобальные тренды высшего инклюзивного образования	184

III. İnklüzivlik və süni intellekt: imkanlar və etik məsələlər

37.	Civelek Yakup	Yapay Zeka destekli eğitim teknolojilerinin engelli öğrenciler üzerindeki etkisi ve tik boyutları	193
-----	---------------	---	-----

38.	Muath Asmar	Integrating governance principles with artificial intelligence for strategic planning towards inclusive universities: a conceptual framework	197
39.	Arzu Məmmədova	Universitet kitabxanalarında süni intellektin tətbiqi. İnklyüziv kitabxana xidmətləri kontekstində	198
40.	Zhailau Zhanat, Abdilda Dilyana Adilkyzy	International experience in regulating artificial intelligence in inclusive higher education: accessibility and legal guarantees for students with special educational needs	203
41.	Анна Родионова	Инкюзивная цифровая трансформация: возможности и вызовы	208
42.	Elşən Səfıxanov	Rəqəmsal akademik mobillik: virtual mübadilə proqramlarının inklüziv təhsildə imkanları	218
43.	Айнур Сафарова	Применение ИИ в высшем инклюзивном образовании: современные подходы и перспективы	225

KAPSAYICI EĞİTİM SİSTEMİNDE ÖĞRETMEN-EĞİTİMCİLERİN ROLÜ

Jurayeva Nafisa

Doçent, Buhara Devlet Üniversitesi

jurayevanafisa0@gmail.com

Bekova Nazora

Buhara Devlet Üniversitesi, profesör

Açıklama

Bu makalede, son yıllarda Özbekistan'da toplumsal alanın önemli temellerinden biri olarak kabul edilen eğitim sisteminde gerçekleştirilen kapsamlı temel reformları analiz etmekte ve eğitim sürecinin dünya standartlarına göre sürekli iyileştirildiğini, kaliteli eğitim sunmak, rekabetçi, günümüz piyasa taleplerini karşılayabilen, çağdaş bilimsel gelişmelerin farkında ve nitelikli personel yetiştirmek için önemli reformların hayata geçirildiğini vurgulamaktadır.

Ayrıca, her çocuğun bireysel yeteneklerini ve özelliklerini, ihtiyaçlarını dikkate alan ve akranlarıyla birlikte tam ve kaliteli bir eğitim almasını sağlayan kapsayıcı eğitimden de bahsetmektedir. Makalede, kapsayıcı eğitimin, bireyin eğitim haklarını koruyan, engelli ve kısıtlı imkânlara sahip çocukların eğitim alma fırsatını garanti eden, her çocuğun devlet ve toplum tarafından saygı ve değer gördüğü, herkes için eşit koşulların yaratılması gereken bir sistem olduğu vurgulanmaktadır. Engelli çocukların genel eğitim ortamlarında bireysel özelliklerinin dikkate alınması, engel türüne ve düzeyine göre sınıflara ayrılması ve sınıftaki çocuk sayısına göre düzenlenmesi konuları da ele alınmaktadır. Kapsayıcı eğitimin uygulanmasında öğretmen-pedagogun görevleri belirtilmektedir.

Anahtar kelimeler: kapsayıcı eğitim, kapsayıcı kültür, engelli çocuklar, koşullar, öğretmen-pedagog, görevler

Annotation

This article examines the large-scale and profound reforms implemented in Uzbekistan's education system in recent years, which is regarded as one of the key pillars of the social sphere, it underscores that, on this basis, the educational process is being continuously improved in line with international standards, furthermore, it highlights significant reforms aimed at ensuring quality education and preparing competitive, highly qualified specialists who can meet current market demands, are well-versed in modern scientific achievements, and possess the necessary skills. It also addresses inclusive education, which considers each child's individual abilities, personal characteristics, and needs, while ensuring access to full and high-quality education alongside their peers. The article emphasizes that inclusive education safeguards the right of every individual to education, guarantees learning opportunities for children with disabilities and special needs, affirms that every child is valued and respected by the state and society, and underscores the necessity of creating equal conditions for all. The article emphasizes that inclusive education safeguards every individual's right to education, ensures learning opportunities for children with disabilities and special

UNEC – INCLUSIVE - 2025

İNKLÜZİV ALI TƏHSİL: AKADEMİK MOBİLLİK VƏ BEYNƏLXALQ TƏHSİLİN ƏLÇƏTANLIĞI
BEYNƏLXALQ ELMI PRAKTIKI KONFRANS 2-3 OKTYABR 2025-CI IL

needs, affirms that every child is valued and respected by the state and society, and underscores the importance of creating equal opportunities for all.

Keywords: inclusive education, inclusive culture, children with disabilities, conditions, teacher-pedagogue, tasks

Giriş

Özbekistan, son yıllarda, toplumsal alanın temeli olarak kabul edilen eğitim sistemini dünya standartlarına dayalı olarak sürekli iyileştirmek, kaliteli eğitim sunmak, rekabetçi, günümüz piyasa taleplerini karşılayabilen ve çağdaş bilimsel gelişmelerin farkında olan nitelikli personel yetiştirmek amacıyla önemli reformlar uygulamaktadır. Devam eden eğitim reformlarının merkezinde önemli bir görev yer almaktadır: kaliteli eğitim hizmetleri sunmak, mesleğini seven, özverili ve yetenekli profesörler ve öğretmenler için uygun koşullar yaratmak ve uluslararası standartları karşılayan geleceğin kurucularını yetiştirmek. Ancak bu, eğitim ortamında hümanist düşüncelere dayalı sağlıklı bir manevi ortam yaratılmadan başarılmaz. Sağlıklı bir manevi ortam yaratıldığında, engelli çocuklar için bir fırsat ve sınırlı eğitim olanakları yaratılır. Her çocuğun eğitim hakkı vardır. BM Çocuk Hakları Sözleşmesi ve İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, eğitimi her insanın temel hakkı olarak belirlemiştir. Bu açıdan bakıldığında, toplumun engelli çocuklar için eğitimde eşit fırsatlar yaratması çok önemlidir. Bu bağlamda kapsayıcı eğitimin örgütlenmesinde öğretmenlerin ve eğitimcilerin paha biçilmez rolünün altını çizmek gerekir.

Ana kısım

Son yıllarda, Özbekistan'daki eğitim sistemini dünya standartlarına uygun hale getirmek için bir dizi çaba sarf edilmiştir. Bu çabalar arasında, devletin eğitim politikasının en önemli yönlerinden biri haline gelen kapsayıcı eğitim reformları da yer almaktadır. Sonuç olarak, ülkemizde, genç neslin kapsamlı ve modern eğitimi ve yetiştirilmesi için eğitim hizmetlerinin iyileştirilmesi ve pedagojik süreçleri düzenleme mekanizmalarının daha da modernleştirilmesi için geniş fırsatlar yaratılmıştır.

Kapsayıcı eğitimin farklı yaklaşımları ve tanımları olsa da, en yaygın tanımlardan biri şudur: Her şeyden önce, özel eğitime ihtiyaç duyan çocuklar da dahil olmak üzere tüm çocukların eşit fırsatlar temelinde kaliteli eğitim almasını sağlayan bir eğitim sistemidir. Dolayısıyla amacı, eğitim kurumlarında tüm öğrenciler için eşitlik ve eşit fırsatlar yaratmaktır. Bu bağlamda, büyük âlim, Doğu düşünürü ve ansiklopedist Ebu Ali ibn Sino, "Tedbîr-ül-Menazil" de dahil olmak üzere birçok eserinde, sağlıklı çocukların yanı sıra özel bakıma muhtaç çocukların yetiştirilmesi konusunda da önerilerde bulunur. Düşünür, engelli bir çocuğun, yaşlılarıyla aynı ortamda eğitim ve yetiştirme hakkına sahip olduğuna inanır ve meslek edinme ve bilgi edinme konusunda diğer çocuklara göre daha fazla ilgi duyduklarını vurgular (1). Dolayısıyla, Orta Çağ'da kapsayıcı eğitim ve yetiştirme, kökenleri ve bu ilişkilerle ilgili sorunlar hakkında görüşler ortaya atılmıştır.

Kapsayıcı eğitim ve örgütlenmesiyle ilgili konularda, öncelikle öğretmen-pedagoglara büyük bir sorumluluk düşmektedir. Öğretmen-pedagogların bu süreçteki rolü ölçülemez. Görev alanlarının kapsamının daha da genişleyeceği değerlendirilebilir. Kapsayıcı eğitimde, yalnızca eğitim sağlama görevini değil, aynı zamanda çocukları manevi olarak destekleyen, morallerini yükselten, öğrenme

becerilerini geliştiren ve kapsamlı bir şekilde eğiten bir kişi olarak geniş bir yelpazede faaliyet gösterirler. Bu nedenle, kapsayıcı bir ortamda öğretmenlik mesleği daha sorumlu, karmaşık ve çok işlevli hale gelir. Bu, öncelikle öğrencilerin sosyal ortama uyum sağlamaları ve rahat çalışma fırsatlarının genişletilmesiyle ilgilidir. Bunu yapmak için, eğitim kurumları yöneticilerinin ve öğretmenlerin dünya görüşlerini niteliksel olarak değiştirmek ve ebeveynlerle geniş çaplı savunuculuk çalışmaları yapmak gerekir. Manevi ve ahlaki değerler temelinde gerçekleşen toplumsal değişimler, eğitimin metodolojik temellerinin değiştirilmesini ve bu konuda yeni düşünme mekanizmalarının oluşturulmasını gerektirir (2).

Kapsayıcı eğitime kimlerin dahil edilebileceği, Özbekistan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu'nun 12 Ekim 2021 tarihli ve 638 sayılı Kararı ile belirlenir ve şunları içerir:

- işitme engelli veya işitme engelli çocuklar;
- görme engelli çocuklar;
- Konuşma gelişimi yaşlarına uygun olmayan çocuklar;
- Ağır konuşma bozukluğu olan çocuklar;
- Kas-iskelet sistemi rahatsızlığı olan çocuklar;
- Otizmli çocuklar (3)

Ayrıca, engelli çocukların kaynaştırma eğitimine dahil edilme prosedürü, 13 Ekim 2020 tarihli PP-4860 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı'nda da belirtilmiştir. Bu karara göre, "Teşhis konmuş bir engelli çocuk, 9 yaşından itibaren temel ıslah sınıfına girebilir" (6).

Kaynaştırma eğitim sınıfındaki öğrenci sayısı da onaylanmıştır. Prensip olarak, kaynaştırma eğitim sınıfındaki toplam öğrenci sayısının 30'u geçmemesi gerektiği belirlenmiştir. Aynı zamanda, bir kaynaştırma sınıfında aynı veya benzer engelliliğe sahip en fazla 3 çocuk eğitim görebilir. Yani kararda ayrıca, bir kaynaştırma sınıfındaki toplam engelli çocuk sayısının 3'ü geçemeyeceği belirtilmiştir (6).

Genel eğitim sisteminde özel gereksinimli çocuklara eğitim vermek, öğretmenlerin çift sorumlulukla çalışmasını gerektirir. Bu nedenle, yalnızca yüksek pedagojik eğitime sahip, ileri eğitim kurslarını tamamlamış ve kapsayıcı eğitimde pedagojik yeterlilik almış öğretmenler kapsayıcı bir sınıfta öğretmen olarak atanabilir (1). Tanınmış bilim insanı R. Shomahmudova, ek görevlerin farklı şekilde yerine getirilmesi gerektiğini vurgular. Bu görevleri şöyle sıralar: Kapsayıcı eğitim alan öğrencilerin zihinsel ve fiziksel gelişimlerini düzeltmek ve normalleştirmek için çalışmalar yapmak; derslerde, özel eğitim alan bu gruptaki çocukların aktivitelerini ve eğitimin etkinliğini artıran yöntemler kullanmak; onlarda dikkat, özen, gözlem gibi yetenekleri geliştirmek; çocuklarda öz kontrol becerilerini, ilgi ve öğrenme ve bilgi edinme yeteneklerini geliştirmek (1). Kapsayıcı eğitimdeki temel faktör öğretmenin mesleki becerileridir. Öğretmen, farklı kategorilere bakılmaksızın tüm çocuklara eşit davranmalıdır.

Sonuç

Kapsayıcı eğitim sınıflarında ders veren öğretmen-pedagogların görevleri kapsamlıdır ve sürekli olarak kendi üzerlerinde çalışmalarını gerektirir. Bu öğretmenler, yalnızca kendi alanlarını değil, aynı zamanda tıp, defektoloji, metodoloji, pedagoji, psikoloji, bilgisayar bilimi ve yabancı dil

alanlarını da bilen, kapsayıcı düşüncə və mesleki becerilərə sahib, kendini işinə adanmış kişiler olmalıdır. Aynı zamanda, eğitimin kalitesini hisseden ve sorumluluğunu üstlenen gerçek öğretmenlerdir. Bu çalışkan ve vatansever öğretmenler, eğitim ve yetiştirme yoluyla engelli çocukların öz güvenini artırır ve topluma faydalı bireyler olarak yetişmelerine katkıda bulunurlar.

Kaynaklar

1. Kitap: Шомахмудова Р. (2007). Инклюзив таълимни назарий ва амалий асослари. Тошкент. 27-29
2. Makale: Қаҳҳоров С.Қ., Қаҳҳорова Д.С. (2015). Инклюзив таълим таҳлили. Журнал Инклюзив таълим / Инклюзивное образование, 8, 43–46.
3. Makale: Сафарова Р.Г. (2025) Инклюзив таълим парадигмасининг ўзига хос хусусиятлари // Та'лим jarayoni subyektlarida inklyuziv madaniyatni rivojlantirishga oid xalqaro tajribalar: muammolar va yechimlar xalqaro ilmiy-amaliy anjumani, Тошкент. 282-284.
4. Makale. З.Баҳадирова, Л.Ниёзова (2021) Ривожланишида нуқсонли бўлган болаларга коррекцион ривожлантирувчи ёрдамни самарадорлигини ошириш орқали инклюзив таълимга ўтиш омили сифатида / Инклюзив таълимнинг долзарб масалалари: муаммолар ва уларнинг ечимлари. Тошкент. 59-61
5. Makale: Нурматова К. И. (2023) Инклюзив таълимда замонавий ҳамкорликнинг аҳамияти // new renaissance journal. 31-36
6. <https://new.hudud24.uz/news/nogironligi-bulgan-bolalar-inkliuziv-talimga-kandai-zhalb-etiladi-8-savolga-zhavob>